

BORN TO BE DIVERSE
TO BE INCLUDED

**PEDAGOGIK FÖR SOCIAL
RÄTTVISA: FRÅN ATT FÖRSTÅ
DE ANDRA TILL ATT BEKÄMPA
ORÄTTVISOR**

26.10 2022

PED IDA HUMMELSTEDT, HELSINGFORS UNIVERSITET

UPPLÄGG

- Några centrala begrepp inom kritisk mångkulturell pedagogik
- Exempel ur min avhandling om finländsk mångkulturell pedagogik
- Vad innebär en pedagogik för social rättvisa?

IDENTITET

- Som subjekt är vi beroende av hur andra identifierar oss, och begränsade av de diskurser som omger oss
- Vi har också i viss mån aktörskap att göra motstånd mot diskurser och förhandla om vår identitet (Butler 1997; Davies 2006)

Transkript 1a Ja har Afrika å du har Asia

17 Sara: å [du exxx
18 Maja: [si på våran hud
19 Sara: ja vet si min hud ja har nästan lika (.) men ja [har
20 mörkare ((sträcker fram handen bredvid M:s och H:s))
21 Maja: [oj
22 va vilke (.) vilket land e du

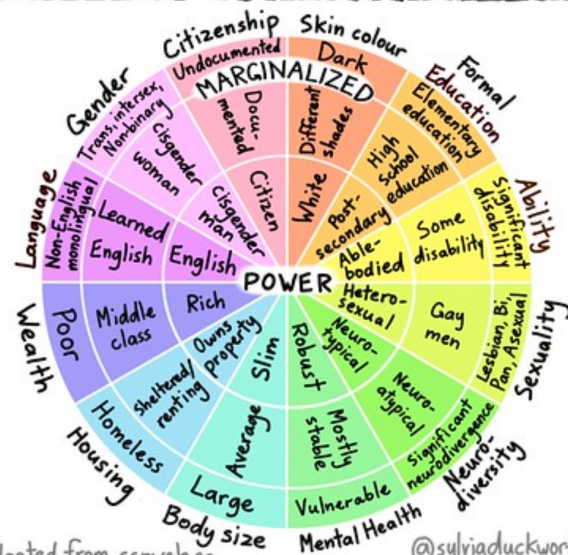
32 Sara: ja på riktigt de [på riktigt
33 Hanna: [ja ja vet (0.8) Maja va:r i [var i
34 Indien ha du föds
35 Sara: [ja ha
36 A:- (.) Hanna ja ha- ja ha- Hanna ja ha Afrika å du
37 har Asi[a
38 Maja: [i Salen
39 Hanna: ai kiva

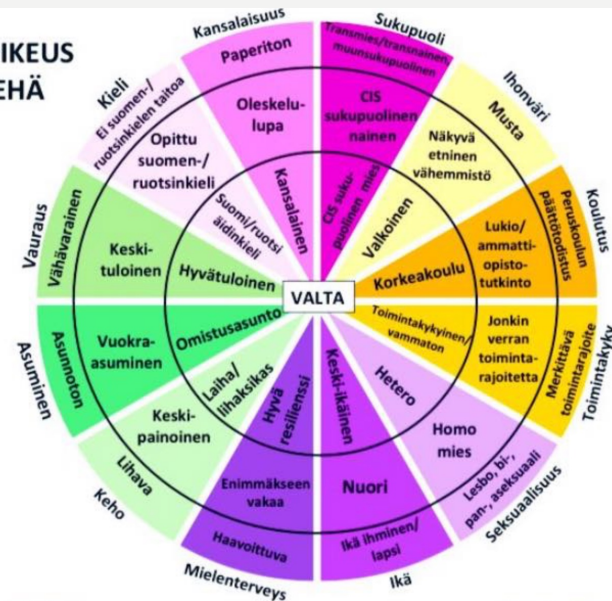
(ur forskningsprojektet FLIS,
Hummelstedt, 2011)

NORMER, MAKT OCH IDENTITETSPOSITIONER

WHEEL OF POWER/PRIVILEGE

ETUOIKEUS-KEHÄ

Original: ccrweb.ca adapted by Sylvia Duckworth

Käännös: Michaela Moua 2021

Vithetsprivilegier

www.umo.se

Jag behöver inte lära mina barn att vara medvetna om systematisk rasism för deras egen vardagliga trygghets skull.

Jag har lärt mig att personer som ser ut som jag har givit upphov till vårt nationella arv och vår civilisation.

Jag kan vara säker på att mina barn har tillgång till läromedel som visar på existensen av personer med deras bakgrund.

Jag kan gå in i en musikaffär och räkna med att personer som ser ut som jag är representerade, eller gå in i en mataffär och hitta mat som passar in på mina kulturella traditioner, eller in hos en frisör och hitta någon som kan klippa mitt hår utan problem.

Jag kan sätta på tv:n eller öppna tidningens första sida och med säkerhet se personer som ser ut som jag representerade

Jag kan svära, klä mig i second hand kläder, eller inte svara på meddelanden utan att andra kopplar ihop dessa val med att personer som ser ut som jag anses ha dålig moral, är fattiga eller saknar läskunnighet.

Jag slipper bli tillfrågad att tala för alla som ser ut som jag

Ur McIntosh 1990

RAS OCH RASISM

- **Ras** är ett politiskt och socialt (inte biologiskt!) konstruerat begrepp
- **Rasism** är ett historiskt och politiskt system som delar in människor hierarkiskt enligt ras, och som bl.a. använts för att rättfärdiga förtryck så som slaveri och kolonialism (Goldberg, 2002)
- **Rasifiering** är processen som upprätthåller ras som en legitim politisk, historisk och kulturell konstruktion
- Ras konstrueras socialt, men får materialla, politiska och sociala konsekvenser för människor (Winant 2004)
- Kulturell rasism: att tala om kulturella olikheter i stället för ras, men upprätthålla samma hierarkier (Lentin 2004)

MÅNGKULTURELL PEDAGOGIK – OLIKA INRIKTNINGAR

Inriktning	Mål	Referenser
Konservativ mångkulturell pedagogik	- Undervisa den kulturella Andre, assimilera, integrera i normen - Fokus på den Andre - Essentialiserande användning av kulturbegreppet	Banks (2006); Gorski (2009); Hummelstedt et al. (2018; 2021) Jenks (2004); Kumashiro (2002); May & Sleeter 2010; Mikander, Zilliacus & Holm 2018; McLaren & Ryoo 2012; Nieto & Bode 2018; Sleeter & Grant (2007); Sleeter (2015)
Liberal mångkulturell pedagogik	- Fira och uppmärksamma olikheter, tolerans för den Andre - Fokus på att majoriteten förstår den Andre och hens kultur - Ofta essentialiserande användning av kulturbegreppet	
Kritisk mångkulturell pedagogik	- Kritisk till andrafiering, strukturella orättvisor, maktrelationer - Mångfald i undervisning/material - Intersektionella perspektiv - Kultur ses som dynamiskt och en referensram bland andra - Fokus på social förändring	

The background is a vibrant, abstract composition of overlapping organic shapes in various colors including red, orange, yellow, green, blue, and purple. These shapes are filled with different patterns: some have small dots, others have longer dashes, and some are solid. The overall effect is a busy, textured, and colorful field.

EN KRITISK GRANSKNING AV FINLÄNSK MÅNGKULTURELL PEDAGOGIK

PLOCK UR MIN DOKTORSAVHANDLING (HUMMELSTEDT, 2022)

Min avhandling *"Acknowledging diversity but reproducing the Other – a critical analysis of Finnish multicultural education"* består av:

- Diskursanalys av lärarutbildningarnas policydokument
- Diskursanalys av intervjuer med lärarutbildare
- Videoobservationer av lärares undervisning som studerat mångkulturell pedagogik

KONSTRUKTIONER AV DEN ANDRE OCH FINLÄNDSKHET I FINLÄNSK MÅNGKULTURELL PEDAGOGIK

- Finländsk mångkulturell pedagogik i både lärarutbildning (policydokument så som kursbeskrivningar och lärarutbildare) och skolor innehåller diskurser som konstruerar den Andre som invandrare och som en motsats till finländarna
- Bygger på narrativet om Finland som ursprungligen homogent och som mött de Andra via invandring (se t.ex. Keskinen et al., 2019)
- Finländskhet konstrueras som normen, och är därför mindre betonad än de Andra och det avvikande, på ett liknande sätt som vithet görs till den osynliga normen (se Keskinen & Andreassen, 2017, p.66)

KONSTRUKTIONER AV DEN ANDRE I LÄRARUTBILDARINTERVJUER

- I den konservativa diskursen: lärarutbildare och studenter representerar den finländska kulturen och invandrareleverna och deras familjer ute i skolorna är de som ska integreras.
- Den Andre konstrueras genom att referera till invandrarskap, kultur, språk, religion och "synlig etnisk olikhet" (avvikande från vithet) → ras och rasifiering centrala faktorer för uppdelning i de Andra och finländare.
- En del konstruktioner av de Andra som problem, brister eller t.o.m. hot (jfr Lentin & Titley 2012).
- I de liberala diskurserna också en del konstruktioner av de mångkulturella/mångfaldiga Andra men i mer positiv bemärkelse.
- Synligt etnisk olikhet konstrueras också att betyda kulturell olikhet t.ex. med argumentet att skolor med mer synlig mångfald automatiskt använder mer mångkulturell pedagogik

LÄRARUTBILDARE, EX: MÅNGKULTUR SOM FINLÄNSKHETENS MOTSAT

Men om man tänker smalare, att exempelvis **vad vi har för mångkultur**, så inte har vi exempelvis i klasslärarutbildningen, **nog har vi några studenter med invandrarbakgrund, helt tydligt**. Men de är, **tydligt finskspråkiga**. De har ett **annorlunda namn, man känner igen på namnet och utseendet att de är, men de är helt tydligt uppvuxna i Finland, så det är inte på det sättet**. (LU 6)

Den andra gruppen är de här finländska barnen som sen skulle **få språklig mångfald**. (LU 2)

Den är **väldigt mångkulturell** [...] kanske säkert en av de **mest heterogena skolor** som kan finnas, 60 procent i de lägre klasserna **kan vara andra än finländare [kantasuomalaisia]**. (LU 14)

→ ras och rasifiering
centrala faktorer för
uppdelning i de Andra
och finländare.

"De Andra" ska vara
mångfaldsresurs

Synligt etnisk olikhet →
mångkulturell → icke-
finländare

KONSTRUKTIONER AV DE ANDRA OCH FINLÄNDARE BLAND ELEVER I SKOLAN

- Diskurser som konstruerade olika subjektpositioner för finländare och invandrare användes bland alla elever.
- Etiketterna var kopplade till ras: att vara icke-vit var en central faktor för att bli kallad “flykting”, tillsammans med att ha “invandrarbakgrund” eller tillhöra en postinvandringsgeneration, och ha finska som andraspråk.
- Eleverna använde själva etiketten finländare om de som var vita, sedda som etniskt finländska och som hade finska som förstaspråk, även om alla elever hade finländskt medborgarskap.
- De som kunde ta positionen som finländare hade mer möjlighet att artikulera positioner för de andra, speciellt kombinerat med maskulinitetsnormen.

EX."FLYKTINGAR DÄR OCH FINNAR DÄR" – LAG ENLIGT RAS

Mika (lärare): Med dem eller med dem, vilket lag?

Petteri: **Finnarna där och flyktingarna där.**

Beni: **Vilka flyktingar (visar med handen).**

Vi är inte rasister

Faysal: (man kunde) båda men (visar bakåt)

Mika: Okej. Tommi till vilket vill du gå?

Beni: **(Rämö) e int en flykting**

Tommi: Ja vet inte. Vilket sku du (var jag)?

Mika: Du kan gå vart som helst bara. Bestäm bara. Du kan välja fritt.

Kallar de rasifierade eleverna för flyktingar, de vita etniskt finska eleverna för finländare

Motstånd mot rasifierande kategori

Petteri: **Finnarna där**

Faysal: Kan man vet du

Mika: Bra

Tommi: Jag går till den här s

Mika: Nå Petteri hur är det med dig?

Petteri: Dit (visar bakåt med handen)

Mika: Ok. Och Komppu? Vart vill du gå?

Petteri: **Flyktingar**

Komppu: Vart som helst

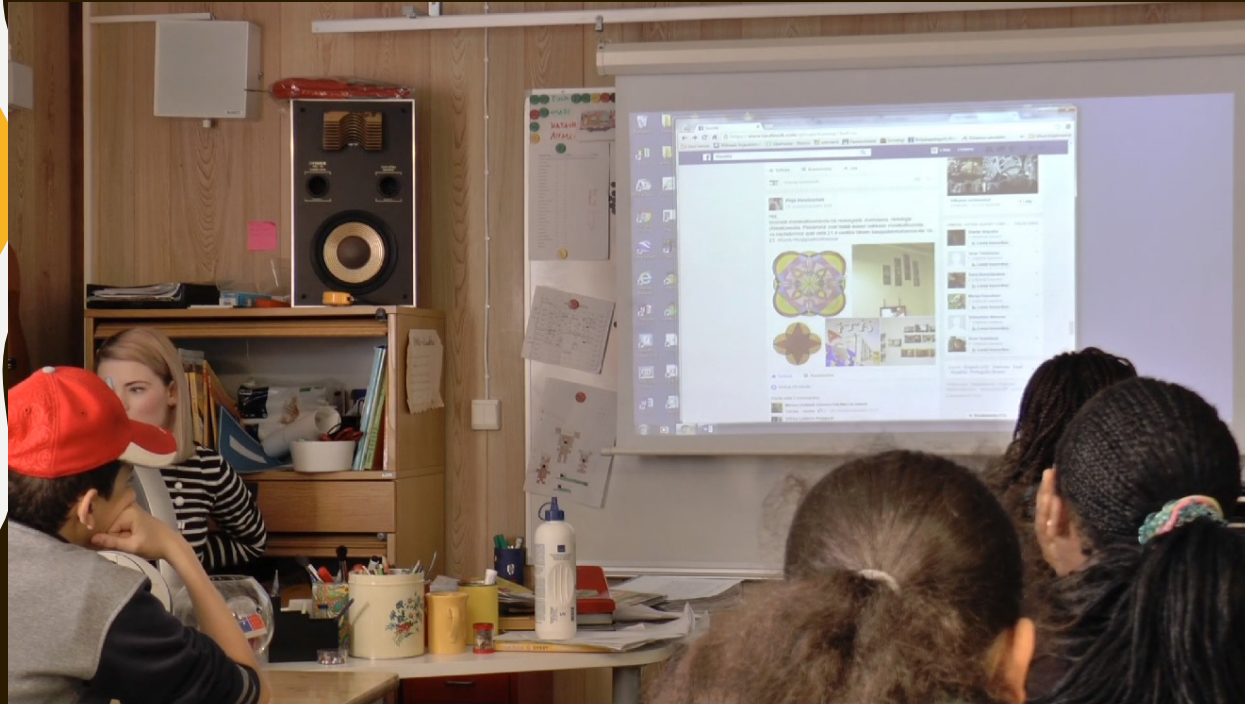
Mika: Okej nå gå dit då.

Uppmanar Tommi (vit) att välja finnarna

Ger sig själv möjlighet att tillhöra finnarna

Uppmanar Komppu (rasifierad) att välja flyktingar

EXEMPEL: EN MÅNGKULTURELL BILDKONSTLEKTION

BALANSERA MELLAN ATT UPPMÄRKSAMMA ANDRA KULTURER OCH ANDRAFIERING

because I have seen here pupils work that don't represent for example Finnish traditional (.) writing (.) style (.) it (.) is Nadia here (.) is (.) when you did that ((shows writing with her hand)) text so this is a bit the same you bring something that you can do (.) that you know (.) so you do beautiful visual like art that I couldn't do (.) I don't have any (.) background for doing that (.) but you again have (.) so that is your visual culture and I have a different (.) both are as good

and here we use your backgrounds (.) you are a gang who have different backgrounds

and we are all individuals and I want it to be visible

if you have experience of some other (.) than for example (.) like (.) how to say it (.) traditional (.) Finnish then use the other

Befästs som
två skilda:
trad. Finsk
eller annan

Visuell kultur
något som
man kan
bestämma i
nuläget

Ursprung
betonas, man
ska komma
med det som
är annorlunda

Artikuleringar i materialet	Tidigare forskning om interkulturell ped. och mångkulturalitet
Att göra bildkonsten mångkulturell	Försök att bredda och diversifiera innehållet i undervisningen (Gorski 2008; Sleeter & Grant 2007)
Finländskhet och mångkulturalism som motsatser	Mångkulturalism artikulerad som utanför normen (Tuori 2009; Souto 2011)
Kultur beror på ditt ursprung	Essentialiserad syn på kulturer (Gorski 2016; May & Sleeter 2010)
Visuell kultur som något som alla har, själv-identifikation Vikten av lokal kultur dit alla kan höra	Dynamisk syn på kultur och kulturell identitet (Gorski 2016; May & Sleeter 2010; Paulsrud & Zilliacus 2017)
Balansera mellan att uppmärksamma andra kulturer och andrafiering Medvetenhet om komplexiteten	Goda intentioner är inte alltid tillräckligt (Gorski 2008; Sleeter & Grant 2007)

SLUTSATS: BEHOV AV ATT DEKONSTRUERA BEGRÄNSANDE DIKOTOMIER OCH OUPPNÅELIG FINLÄNDSKHET

- Finländskhet konstrueras till stor del som ouppnåelig för de som är icke-vita eller tillskrivs andra egenskaper kopplade till invandrarskap
 - Kan inte ses bara som elevernas individuella val att inte kalla sig finländska, men också en effekt av större diskurser som hindrar positionerna från att vara tillgängliga för alla.
- **behövs en reartikulering av finländskhet så alla kan inkluderas**
- Då den mångkulturella Andre och finländaren konstrueras som motsatser och kontraster finns det lite rum för multipla identiteter och tillhörigheter (se Hübinette & Arbouz, 2019) och rörlighet när det handlar om ras, etnicitet och nationalitet.
 - Dessa konstruktioner reproducerar en förståelse av identitet som statisk, vilket inte beaktar komplexiteten och intersektionaliteten i alla människors identiteter (se t.ex. May & Sleeter, 2010)
- **behövs en syn på identitet som dynamisk, föränderlig och intersektionell hos alla människor**
(Hummelstedt, 2022)

SLUTSATS: GODA INTENTIONER RÄCKER INTE

- De vanligaste diskurserna bland lärarutbildare är inom liberal mångkulturell pedagogik och med en positiv syn på mångfald → Enbart positiva berättelser förändrar inte orättvisor (se också Ahmed 2010 och Gorski 2009): **behövs explicit lyftas fram kategoriseringar som fördelar makten orättvist och exkluderar**, framför allt kring ras som i Finland varit och delvis är tabu.
- Vanligare att fokus ligger på vad vi ska förändra hos studenterna än hos oss själva som lärarutbildare eller lärare → **Behövs kritisk självreflektion som pedagog : hur bidrar jag till att upprätthålla begränsande normer / hur bidrar jag till att bredda normerna i mitt arbete?**
- Alla inblandade (elever, studenter, nyanlända o.s.v.) behöver ses som aktörer för social rättvisa och ges utrymme och makt att vara det! (Hummelstedt, 2022)

The background is a vibrant, abstract composition of overlapping organic shapes in various colors including red, orange, yellow, green, blue, and purple. These shapes are filled with different patterns: some have small dots, others have larger oval shapes, and some have vertical or horizontal lines. The overall effect is a busy, textured, and colorful backdrop.

PEDAGOGIK FÖR SOCIAL RÄTTVISA

PEDAGOGIK FÖR SOCIAL RÄTTVISA

- En motrörelse mot sociala orättvisor: rasism, diskriminering, fattigdom, klassklyftor.
- Behövs i alla skolor, för alla elever – särskilt privilegierade!
- Både lärare och elever är agenter för social rättvisa, stå upp mot ojämlikhet, förändra samhället.
- Fokus på varför vissa marginaliseras och hur det kan förändras

(Ayers et al., 2008)

Konservativ & liberal
mångkulturell pedagogik

Toleranspedagogik

Likhets/neutralitetspeda
gogik

Kompensatorisk
genuspedagogik

Kritisk pedagogik

Pedagogik för social
rättvisa

Kritisk mångkulturell
pedagogik

Normkritisk pedagogik

Antirasistisk pedagogik

”If we are teaching cultural proficiency, are we also teaching equity proficiency—the knowledge and skills required to create and sustain an actively anti-racist, anti-sexist, anti-other-oppressions classroom, school, and society? If we embrace culturally relevant or culturally responsive pedagogy, do we practice it in its intended form so we are responsive both to students’ unique individual cultures and to students’ rights to equitable and just educational opportunity?”

(Gorski 2016, p. 226)

PROBLEMET MED TOLERANSPEDAGOGIK

- Ojämnt maktförhållande: normpersonen tolererar den Andre
- Kan lätt förstärka stereotypa uppfattningar om den Andre
- Den Andre framställs mer som offer än som agerande subjekt i klassrummet
- Ex. Icke-heterosexuella liv framställs som problematiska
- De Andre beroende av ”vår” acceptans och tolerans
- Fokus på den Andre → synliggör inte normerna som skapar den Andre
- Förändrar **inte** normer och ojämlika maktstrukturer!

(Bromseth 2010)

NORMKRITISK PEDAGOGIK

- En "intersektionell maktkritisk" pedagogik
- Makt och kunskap är tätt sammanvävda, "sanning" och verklighet skapas i diskurser
- Fokus på hur normerna gör att vissa ses som avvikare och andra som normala
- Pedagogen behöver bli medveten om vilka normer hen förmedlar, hur hennes bakgrund påverkar, och om sina privilegier → jobbig process!
- Normmedvetenhet i allt agerande: antaganden, kommentarer, val av material och bilder, låta flera röster höras i berättelser, inte utgå från en viss sorts kärleksrelation osv.

(Bromseth 2010)

KONSERVATIV INTERKULTURELL PEDAGOGIK

Om du ses som mångkulturell kommer du att:

- Få hjälp med inlärnings- eller språksvårigheter
- Lära dig anpassa dig till normen och samtidigt ses som avvikande från eleverna som hör till normen
- Få eventuella konflikter eller svårigheter förklarade med din kultur
- Mötas av lärare som anser sig färgblinda och därför inte uppmärksammar din bakgrund – eller möjlig diskriminering kring den, och som bortförklarar situationer som uppkommit med t.ex. humor
- Vara omgiven av en miljö som till stor del reproducerar en norm av vithet, västerländskhet och kolonialism
- Anses besvärlig om du lyfter upp orättvisor som riktas mot dig eller människor med samma bakgrund som du genom rasifiering eller hänvisningar till kultur.
- Få klara situationer av diskriminering själv, eftersom skolan inte ser problemet

RFSL Ungdom Sverige

LIBERAL INTERKULTURELL PEDAGOGIK

Om du ses som mångkulturell kommer du att:

- Få din kulturella, språkliga, religiösa bakgrund uppmärksammas på olika sätt
- Lära känna andra elevers bakgrund
- Ses som avvikande från eleverna som hör till normen och kanske ibland som någon som normeleverna behöver anstränga sig för att förstå
- Bli tillfrågad att representera din kultur eller religion och lära andra elever om den (vara mångfaldsresurs)
- Vara omgiven av en miljö som till stor del reproducerar en norm av vithet, västerländskhet och kolonialism
- Anses besvärlig om du lyfter upp orättvisor som riktas mot dig eller människor med samma bakgrund som du genom rasifiering eller hänvisningar till kultur.
- Få klara situationer av diskriminering själv, eftersom skolan redan anser att det inte finns rasism där
- (Om du är vit kommer du att: få känna dig bekväm din vithet, känna igen dig i exempel och material, se dig själv som en god människa - särskilt om du behandlar även de icke-vita väl och tycker illa om rasism)

KRITISK INTERKULTURELL PEDAGOGIK

Om du ses som mångkulturell, vilket alla gör, kommer du att:

- Få din kulturella, språkliga, religiösa bakgrund uppmärksammas på olika sätt
- Se människor som ser ut/talar som/har samma bakgrund som du i läromaterial och undervisningsexempel
- Bli uppmuntrad att sträva lika högt som alla andra
- Bli given en röst för dina olika upplevelser och kunskap, inte bara din kultur
- Höra lärare ifrågasätta diskriminering och normer som inte gynnar alla
- Bli tagen på allvar om du berättar om kränkande beteende eller rasism i material, bemötande osv.
- Höra lärare beskriva förtryck som problem som ALLA behöver arbeta emot oberoende egen position, och få uppmuntran och verktyg att göra det med dina klasskompisar
- Höra lärare hjälpa elever att hantera känslor som uppstår vid diskussioner om förtryck och orättvisor, t.ex. ilska hos den som blivit utsatt, skuld och skam hos normpersoner (t.ex. vita elever eller kolleger som inser sin roll eller sitt misstag gällande en situation)

(Gorski 2016; May & Sleeter 2010, Nieto & Bode 2018)

FYRA DIMENSIONER AV PEDAGOGIK FÖR SOCIAL RÄTTVISA

- Första dimensionen: lärare behöver se de strukturella orättvisor som påverkar eleverna, och utmana dessa strukturer
- Andra dimensionen: skapa tillitsfulla och ömsesidiga relationer med eleverna och deras familjer
- Tredje dimensionen: ha höga förväntningar på alla elever och skapa en läroplan och undervisning som bygger på elevernas bakgrunder och erfarenheter
- Fjärde dimensionen: utveckla en demokratisk aktivism hos eleverna så att de själva kan utmana orättvisor

(Sleeter, 2015)

ANTIRASISTISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT I UNDERVISNINGEN

1. Utmana antaganden och fostra studenternas färdigheter i kritisk analys
2. Utveckla studenters medvetenhet om deras sociala positioner
3. Decentrera auktoriteten i klassrummet och låta studenter ta ansvar för sin lärandeprocess
4. Empower studenter och tillämpa teori i praktiken
5. Skapa en känsla av gemenskap i klassrummet genom kollaborativt lärande.

(Kishimoto, 2018)

PEDAGOGIK FÖR SOCIAL RÄTTVISA:OLIKA KÄNSLOR OCH POSITIONER

- Vi behöver ha ödmjukheten att lyssna på och lära oss av andra och konstant självreflektera kring våra vithetsprivilegier eller internaliserade rasism.
- Läs om och normalisera känslor som uppstår när en lär sig om förtryck: skuld (de privilegieras av normen, vita när det gäller rasism), ilska (de som blir utsatta, POC när det gäller rasism)
- Intersektionell syn på identitet, studenter har både förtryckta och privilegierade positioner, olika människor har olika ansvar och roller i att bekämpa rasism och andra förtryck
- Detta hjälper vita studenter att se att de kan vara allies för social förändring och POC studenter att de har aktörskap

(Kishimoto, 2018)

OBEKVÄMT OCH TILLITSFULLT FÖR FÖRÄNDRING

- Det behövs en tillitsfull gemenskap för att ha utmanande diskussioner där alla vågar vara sårbara
- När alla (inklusive lärarna) är inställda på att lära sig tillsammans och bryr sig om varandras välmående blir klassrummet ett tryggt rum.
- Klassrummet är inte från början heller ett tryggt rum för studenter eller personal som är POC (eller annan sorts normbrytare)
- Obekväma stunder är utvecklingsmöjligheter
- Ett tryggt rum betyder inte ett bekvämt rum, för att förändra våra antaganden behöver vi gå utanför bekvämlighetszonen och få stöd i att göra det utan att kompromissa med antirasistiska värderingar

(Kishimoto 2018, p. 548)

ATT BLI EN NORMKRITISK PEDAGOG: ATT LÄRA OM OCH MISSTAGSMÖJLIGHETER

- Att vara en normkritisk pedagog: att i den pedagogiska situationen utjämna maktförhållanden, demokratisera samarbetet, bidra till en diversifierad normalitet
- Misstagsmöjligheter: Misstag som får mig att förstå vad jag inte förstått, ger mig möjlighet att förstå mer för att nästa gång kunna agera annorlunda
- Stå kvar i obehaget (skammen) trots att det skaver och svajar. (Björkman, 2019, s. 131-134)

"The crisis that results from unlearning, then is a necessary and desirable part of antioppressive education. Desiring to learn involves desiring difference and overcoming our resistance to discomfort." (Kumashiro, 2002, s. 63)

- Vara lyhörd även för de subtila reaktionerna på egna (omedvetet inkompetenta) mikroaggressioner för att lära sig hela tiden, inte bara av explicita misstag.
(Björkman 2019, s. 137)

TACK!

Ta gärna kontakt om ni har frågor eller tankar! 😊

ida.hummelstedt@helsinki.fi